

MIHAIL KOLCOV:

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

91 (439 Bp) 09

Válunk is iglett volna

Egy szovjet újságíró riportja 1927-ből az ellenforradalmi Magyarországról*

Idő

"1927"

Személy

Helyszám

(Hely)

1959 aug. 20.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

„A Duna gyöngyszeme várja!”,
„Budapest, a szép nők fővárosa”,
„A világ legjobb konyhája!” „A
szerelem és a cigányzene városa!”,
„Jöjjön hozzánk Budapestre!”

Azt el tudtam képzelni, hogy egy nyilvános házat lehet így reklámozni, de sohasem hallottam, hogy ilyenképpen jellemeztek volna egy fővárost, maguk a főváros képviselői.

Am Budapestről szóról szóra így írnak a hivatalos állami prospektusok és útmutatók, ilyenfajta felvilágosításokat adnak Horthy úr követségeinek tisztviselői Európa minden országában.

A kormányának külföldi valutára van szüksége. Azok a kísérletek, hogy a legrövidebb úton szerezzék meg — budapesti nyomdákban hamisítva a francia frankot — óriási botrányba fűltek. Meg kell keresni a valutát. Nők, konyha, zene — miért ne volna ez a természetes nemzeti kincsek természetű, engedményes kihasználása!

Budapest, Herminamező...

...Mocskos, ijesztő csapszékek. A háború előtti évek óta a magyar munkás átlagos keresete ép-

* M. Kolcov (1898—1942), a szovjet tárcáírás mestere, a nemrég magyarul is kiadott remek *Spanyolországi napló* írója. 1927 őszén járt Magyarországon. A Pravdába írt úti leveleinek néhány érdekes részletét közöljük itt *Válogatott művei* 1937-ben oroszul megjelent kiadásának második kötetéből.

pen egy harmadával csökkent; az árak ezalatt erősen megnöttek; a statisztika szerint most minden dolgozó egy harmadrésszel kevesebb ételt fogyaszt naponta, mint békeidőben. Ez az öreg malom munkás valami sültet evett rücskös serpenyőből és kitartoán varkaja körmeivel az odafagyott kemény margarindarabokat. Nem, ez nem a világ legjobb konyhája!

Herminamező munkásnegyedéből a Thököly út vezet a város „illelmes” központjáiig. De útközben — még egy nagy kerület következik, itt is nyomorúság, itt is munkások, csakhogy sűrűn keveredve nincstelen kisiparosokkal. Az utcai nyüzsgés itt még dühösebb és gyűlölködőbb. Vén anyókák meleg tókmagot árulnak. Munkanélküliek sorai — elnyűtt, földszínű, alázatos emberek lopóznak végig az utcán, s odalépnek a járókelőkhöz, kapnak az alkalmon, hogy néhány garasért vihetik a háziasszonyok kosarát vagy egy bála árut, Villamos csengetése, szekerek robaja, a tömeg hangos és szenvedélyes lárma örült boszorkányszombatba egyesül, amelyet a sarkon egy lovasrendőr igazít.

A kezét büszkén csipőjére tevő lovas — elmaradhatatlan jelképe a földesúri Magyarországnak.

A munkásoknak — nincs lovuk. Az ő nyakukon a ló. A fehérterror tombolása idején volt úgy,

hogy egész kommunista családokat, miután golyóval szögezték őket a földhöz, órákig tapostak száguldó lovasok véres cafatokká.

Még néhány kerület — a láрма hangja változik, lágyra, susogóra. Megváltozik az utca képe, a fogatok és a tömegé, itt kezdődik az a Budapest, amelyet az előkelő külföldieknek ajánlanak.

Bent, a városban...

Pompás házak és paloták tarka sorozata mindenféle stílusban, mindenféle ízlés szerint. Valóságos tankönyv építészek számára. Csinosan, párizsian rendezett kirakatok. Kitűnően, gazdagon öltözött sokaság. És az autobilok serege mellett az európai városokban szokatlan bőségben lovasfogatok.

A ló itt sem versenyezhet az autóval, szállító és közlekedési eszközként. De versenyez vele mint élvezeti cikk. A szegény kocsisok kipusztulnak, de a gazdag földbirtokosok nem hajlandók megadni magukat. A gyönyörű gépkocsiknak türelmetlenül túlkölniök kell, meg-megállni, várakozni, amíg lassan tovasiklik egy lakkozott hintó vagy egy ódon, címeres négyesfogat. Az autósok gyűlölik a fogat utasát, emez megveti az autósokat.

A hatalom itt még a hintók gazdáié. Magyarország — agrárország.

Itt a nagybirtokosok az urak, 90 nagybirtokosé egész Magyarország negyedrésze. 9000 középbirtokossal együtt a megművelt föld felét birtokolják. Ellenben másfélmillió parasztnak, akik verejtékükkel trágyázzák ezt a földet, nincs három rófnyi sem, sírhelyül. A forradalom idején e rabszolgáknak nem volt idejük követni orosz testvéreik példáját Legközelebb nem ismétlődik meg ez a késlekedés. A bronzostélyok csalhatatlanul meghatározzák a jövődőt.

A magánpaloták egyik-másik lakója megelőzi a végzetet. Windischgrätz herceg börtönben ül pénzhamisításért. Széchenyi grófot kiutasították üzérkedésért. Két másik gróft leleplezték mint egy élő portékával foglalkozó nagyvállalkozás részvényesét. Ez rokonaikat legkevésbé sem zavarja.

Innen jobbra — a Duna-part. a szép Budapest köldöke, a nagyvilági ingenyelők és jött-ment elősdiék legfőbb menedéke. Egytől háromig mindenki a korzóra tódul. Vagyis — a folyómenti szűk gyalogjárón lassan, mámorosan és szenvedélyesen tolong előre-hátra a minden divaton felül felcícomázott közönség.

Az angolok és amerikaiak — ezek mind sokkal szerényebben vannak öltözve a budapesti ficsuroknál — szarkasztikus érdeklődéssel nézik az éttermek és szállók teraszáról, ami előttük történik. A korzó gyalogjárója annyira föl van emelve, hogy be lehessen mutatni az árut — a női lábakat. Születnek is itt szédületes karrierek: a Duna-parti prostituáltak londoni színházak díszítvé, világhírű filmszínészek, amerikai milliósok barátnőivé alakulnak át. S a Panonia öreg pincére elzedszer meséli el élvezettel a vendégeknek, hogy Lia de Putti fagyaltárus volt az Andrássy úton, míg Deli Gaby —

likörgyári fűtő leánya, Lucy Dorain meg... elmondani sem illik, hol és mivel kezdte itt a hallgatók nagy figyelemmel hunyorítva veszik mindezt tudomásul, ismeretséget kötnek a pincér útján, s a soron levő jövődöbéli de Puttyval Szent Margit szigetére mennek.

Ötven lépéssel odább — Budapest egy másik központja. A hatalmas tűkrös kávéház-kioszkban féktelen zsivajban tevékenykedik a főváros egész „agilis” szemete.

A nyugtalan zsenik kínálnak mindent, ami csak létezik a természetben. Öt dollárért egy tucat segédmunkást lehet kapni egész napra; tízért — egy grófnőt egész éjszakára; hetvenötért — egy tétel hamisítatlan párizsi harisnyát; száz dollárért — a kémelhárítás adatait bármely hadseregéről, bármely iratot bármely emberről és bármely kormányról. A Szovjetunió leleplezésére és a Komintern levelezésére, tekintettel a hamisítványok alacsony színvonalára, nagy árendemény.

... Nagyszerű széles körűt fogja körül félkörben a gazdag, forgalmas Budapestet.

Ezen belül — tízesével vannak színházak százával éttermek, ezrével fogatok, tízezzel korhelyek.

Rajta kívül — szegényemberek görnyedt árnyai lépnek elő a külvárosból és némán figyelnek Melleszzenek a gesztenyesütő kályhánál, sokáig állnak sötét mellékutcák sarkán, amíg egy lovasrendőr szét nem riasztja a csoportot zseblámpája sugarával...

A hangulatos Hungária...

Itt élt 1919 lázas tanácsa a Magyar Népbiztosok Tanácsa. Itt dobtak, mint a leningrádi Astoriában, a folyosókon a vöröskatonák, vállukon gépfegyverszíjjal, itt hen-

gergették az agitációs irodalom tekerceseit, a letépett császári címereket. Itt a hatalmas konyhában, amelyet a legkényesebb ízlésű nagytűkűek részére építettek, a szűkös napokban sovány borsólevest főztek a szovjet forradalom vezetői számára, és innen léptek ki lenyelvén a borsólevest, fesz-telenül, kalap és kíséret nélkül, a népbiztosok az utcára, át a hídon a kormányzótanács épületébe. Semmi sem védte őket merénylet ellen; a bolsevikokat a burzsoázia gyűlölete ellen csak magának a burzsoáziának a gyávasága védte.

Ez volt a legfőbb gyöngéje — kivételesen békés volt a magyar forradalom, kivált első szakaszában.

De általában a szovjethatalom létezésének egész ideje alatt. Négy száznegyvennégy „áldozatot” számláltak a magyar fehérgárdisták. Ebben a számban a szó szoros értelmében benne foglaltatik mindenki aki egész Magyarországon egy fél év alatt nem természetes halállal halt meg.

Ellenben ezek, a mostaniak, nem fukarkodtak. Tízezer halott, hatvan ezer letartóztatott!

Ime jönnek be és leteszik kabátjukat — a nemes magyar arisztokraták jómódú dzsentrik, mágnások, tiszték, gondosan ápolat harsabajusszal. Csinosígtatják magukat a tükör előtt, lassú, macskaszzerű mozdulatokkal, szer-tartásosan hajlonganak egymás felé és özönlenek a terembe, ahonnan a zene harsog. Bosszúsan fel-fújtt orrlíkkal néznek a szolgára, aki menet közben véletlenül a kabátjuk széléhez ért.

Neki nem kell a foxtrott, a régi valcerban és viharzó csárdásban gyönyörködik ez a kedves, vidám, kipirult táncos. Hancúrozik, mint egy kigyerek, ez a jól ismert és felismert osztályellen-ség, ez a diadalmos földesúr.

Lám ő, ez a kedves táncos tép-te a parasztlak és munkások meg nem szilárdult hatalmának elnyomása után szíjkorbacccsal halálra az embereket a Margit körúton, verte őket ölbombokkal, gumi- és vasrudakkal, akasztotta őket föl fejjel lefelé és ő ütlegette a felakasztottakat.

És most ő, ez a felhevült táncos kezét csókol hölgyének és szemei, e szép és szenvedélyes szemek jámbor szemrehányással néznek a hölgyre: ah, hölgyeim! mennyit szenvedtök önök miatt a szegény férfiszív!

De hisz, mindez lehetett volna így minálunk is! Reakció egy agrárországban... diadalmaskodó földesúr, aki megittasul a győzelemről; teliverek az utcákon; bor és cigányzene gyönyörűséges kocsmákban; s a hideg, végtelen rónán a fehérterror sok ezer megcsönkített áldozata. Nem ez lett volna-e a pontos képe a szovjet utáni korszaknak Oroszországban is, ha nem haladt volna tovább a forradalmunk, szorosan a világ legszilárdabb pártjának megbízható kezébe fogózkodva?

Sok ezer nagyszerű turista, az egész világ burzsoáziájának lelkes követői siettek volna expresszvonatokon Moszkvába, hogy minél előbb lássák a láncra vert, porbasújtott forradalmat. Fék-telen dözsölés, angol olajgyárosok csengős trojkákon vágatnának a Tverszkaján, tőzsdés csürhe Filippovnál, megint nemesi bálók a Szakszervezetek Házában, gyászos keserűség a munkások utcáiban, Szokolnikiben, Szimonovkán, Presznán...

Ez mind lehetett volna így Oroszországban és ez történt itt, Magyarországon. Ime, a csárdás a megkínzottak jajgatását akarja túlharsozni. A nagyszerű táncosok sarka már kilencedik éve társossa a legyőzöttek sírhalmait.